

Với sự bùng nổ thông tin và phương tiện truyền thông, Giáo Hội Việt Nam đang đi đi tìm và đi tìm hoàn thiện mình, trong đó có nhu cầu thách thức mà có thể nói là chưa từng xảy ra trong quá khứ.

Giáo Hội Việt Nam không thể chấp nhận thất bại, hay coi mình mình là, nhưng phải khôn ngoan, thận trọng để đưa ra “những điều chưa chắc chắn” (x. Gaudium et Spes, s. 4), biết phân tích và tìm ra những phương pháp mới, những hướng đi mới giúp Giáo Hội thực thi sứ mệnh của mình cách hiệu quả hơn.

Vậy đâu là thách thức mà Giáo Hội Việt Nam đang phải đi tìm trong thời gian gần đây? Bài viết này xin đề cập tới một số khuyến khích mới bắt đầu “đưa ra những điều chưa chắc chắn” mà Giáo Hội Việt Nam đang phải đi tìm.

Khuyến khích “chính trị hóa” Giáo Hội

Chạm vào các trang web trên Việt Nam, chúng ta dễ dàng nhận thấy những bất cập khuyến khích chính trị hóa Giáo Hội và các vấn đề Giáo Hội qua các bài viết. Khuyến khích này khi đi tới chính kiến của mọi người về Giáo Hội. Giáo Hội chỉ được nhìn bằng lăng kính chính trị. Nên Giáo Hội được coi như là một tổ chức chính trị như bao nhiêu tổ chức chính trị khác và có vai trò chính trị.

Khách quan mà nói: Giáo Hội là một tổ chức hữu hình, hiện diện trong một thế giới, một xã hội cụ thể. Giáo Hội không thể ở bên ngoài thế giới, tách rời khỏi xã hội. Giáo Hội không thể có thái độ khoan tay vô cảm, bàng quan trước những vấn đề chính trị, xã hội và con người, nhất là những vấn đề về công lý, nhân quyền và tự do tôn giáo v.v. Giáo Hội có sứ mệnh đấu tranh, cố gắng cho những giá trị này theo tinh thần của Phúc Âm. Khi làm như thế Giáo Hội đang thi hành sứ mệnh ngôn sứ mình.

Nhưng nếu chúng ta chỉ nhìn Giáo Hội theo khía cạnh chính trị, thì đó là cái nhìn rất giới hạn thiêu và một chiều về Giáo Hội. Chúng ta sẽ rơi vào nguy cơ là mua lòng kéo Giáo Hội về với “chính kiến” của mình, với “phe ta”; chúng ta mua lòng Giáo Hội phải phục vụ mục đích chính trị của “phe nhóm mình”; Giáo Hội phải đứng lên, nói chuyện, phải làm cách mạng giới phóng dân tộc v.v... Nếu Giáo Hội không đáp ứng được nhu cầu đó, thì Giáo Hội bị coi là “quản lý doanh nghiệp”, là bị

“củng cố nhân hóa” vvv...

Phải chăng làm như thế chúng ta chúng khác gì những người Do Thái ngày xưa: muốn đưa Chúa lên làm vua, theo kiểu trần thế. Thế nhưng, Chúa Giêsu đã thế ng thế n thế ch đi vào con đường đó khi Người “đã lánh mặt, đi lên núi mặt mình, vì biết dân chúng sắp đưa n bắt đem đi đưa tôn Người làm vua” (x. Ga 6:15) đó sao?

Là người Công Giáo ai cũng biết đến câu nói nổi tiếng của Chúa Giêsu trước Philatô: “Nước Tôi không thuộc về thế gian này” (Ga 18:36). Sau bao nhiêu thăng trầm lịch sử, Giáo Hội Công Giáo đã xác định vị trí và sứ mệnh của mình đối với xã hội và thế giới. Quan điểm đó được đúc kết trong giáo huấn của Công Đồng Vaticano II: Giáo Hội không thuộc về mặt thế ng phái chính trị nào. Giáo Hội hiện diện trong thế gian như là men, là muối, là ánh sáng cho thế gian nhưng không thuộc về thế gian (x. Hiến Chương Lumen gentium và Gaudium et Spes). Giáo lý của Giáo Hội đã nói rõ điều này như sau: “Do lý nhiệm và chức năng, Giáo Hội không bị lệ thuộc cách nào với mặt thế ng chính trị. Cho nên, Giáo Hội là đấng chủ và là sự bảo vệ cho tính cách siêu việt của nhân với con người. Giáo Hội tôn trọng và thăng tiến sự tự do chính trị và trách nhiệm của người công dân” (x. Giáo Lý Công Giáo, số 2245).

Người là các giám mục Việt Nam trong dịp Ad Limina vào tháng 06 năm 2009, Đức Giáo Hoàng Benedetto XVI đã nhắc lại lập trường của Giáo Hội: “Giáo Hội không đòi hỏi phải thay thế các nhà trách nhiệm của Chính Phủ, nhưng chúng mong rằng Giáo Hội có thể, trong tinh thần đối thoại và hợp tác tôn trọng nhau, góp phần xứng đáng vào sinh hoạt quốc gia, vào việc phúc lợi của người dân” (ĐGH Benedetto XVI, Discorso ai Vescovi Vietnamita ad limina 26/06/2009).

Nếu chúng ta thiêu Giáo Hội và hoạt động của Giáo Hội dựa theo lăng kính chính trị, thì chúng ta sẽ đánh mất chiều kích hiệp thông (communio) của Giáo Hội và lúc đó có nguy cơ chúng ta sẽ chia rẽ và cắn xé lẫn nhau.

Khuyến khích “trần thế hóa” Giáo Hội

Song song với khuyến khích chính trị hóa Giáo Hội, chúng ta nhận thấy khuyến khích “trần thế hóa” (secularization) Giáo Hội. Phong trào trần thế hóa đã có từ lâu đời ở Châu Âu, và đã phát triển mạnh mẽ nhất ở nước Pháp trong những thế kỷ qua. Khuyến khích này nhìn Giáo Hội

đưa theo phương diện và tiêu chuẩn trên thế . Hay nói đúng hơn khuynh hướng này muốn “giới thiệu” Giáo Hội.

Vì lẽ kính duy trên thế hóa, người ta nhìn Giáo Hội theo những gì bên ngoài, hình ảnh và khía cạnh trên thế của Giáo Hội, và đánh giá chúng đưa theo những tiêu chuẩn trên thế . Cái nhìn này có nguy cơ đánh mất chiều kích “màu nhiệm” và “thần linh” của Giáo Hội.

Yves Congar, một nhà thần học gia nổi tiếng về giáo hội học của thế kỷ XX, đã nói rằng: “Giáo Hội một cách chắc chắn là đời sống của đức tin. Chúng ta thấy tất cả những gì Giáo Hội làm với chức năng của thế giới này. Đời sống này của những người không tin, những nhà xã hội học và các chính trị gia cũng thấy đời sống đó. Những chúng ta còn tin rằng Chúa hoạt động trong Giáo Hội theo kế hoạch ân sủng của Người. Và đây, Giáo Hội ... vốn là thế giới trên thế, được giao phó cho lịch sử, vốn là công trình của Thiên Chúa, là “màu nhiệm” mà chúng ta có đức tin mới nhìn thấy”¹.

Nếu chúng ta nhìn những gì chúng ta “thấy” Giáo Hội với những gì bên ngoài, đưa trên những khía cạnh trên thế, thì chúng ta đã, vì một phần nào đó, của phần “tin” vào Giáo Hội. Tin vào sự hiện diện của Chúa Kitô, tin vào sự hoạt động và hướng dẫn của Chúa Thánh Thần trong Giáo Hội, qua Đức Giáo Hoàng, các Giám mục, các linh mục và mọi thành phần dân Chúa. Đó là thái độ của đức tin. Người Công Giáo được mời gọi thi hành niềm tin đó qua thái độ và phần của mình trước những vấn đề của Giáo Hội hiện nay. Giữa bao tiếng nói ồn ào, chúng ta chọn lắng nghe tiếng nói của Giáo Hội. Giữa bao sự nhiễu loạn, chúng ta chọn đứng vững phía Giáo Hội. Giữa bao thái độ tiêu cực, chúng ta chọn yên lặng và xây dựng Giáo Hội.

Khuyến hướng hoài nghi và chọn Giáo Hội gia tăng

Hơn bao giờ hết, Giáo Hội Việt Nam đang đời sống với “búa rìu dùi đục” của truyền thông. Truyền thông đã gieo vào lòng người Công Giáo hôm nay sự hoài nghi về Giáo Hội, với các vị lãnh đạo và các giáo sư một cách khiêu khích!

Trong Giáo Hội, tính phần biệt và sự chọn đời không luôn là tiêu cực, nó cũng có giá trị của nó. Khuyến hướng này có thể giúp cho Giáo Hội Việt Nam có cái nhìn với các vấn đề một cách toàn diện và bao quát hơn, nhất là trong bối cảnh thế giới đa nguyên. Nhiệm vụ khi những ý kiến khác biệt, đời sống phần biệt thúc cho nhau trước những vấn đề lớn. Giáo Hội được mời gọi biệt

Chúng ta nghe những tiếng nói khác nhau của các thành phần Dân Chúa. Nhưng đó Giáo Hội có những gì pháp luật, hoàn hảo hơn cho tiếng nói. Những tiếng nói Giáo Hội phải ý thức rằng không phải vì “số đông”, để đáp lòng người, hay chiụ theo thói quen mà hy sinh chân lý, quên mất sứ mệnh và bản phận của mình.

Một điều luôn gây đau khổ cho Giáo Hội, đó là việc chọn Bề Trên, chọn đội các nhà lãnh đạo Giáo Hội lại xảy ra ngay trong lòng Giáo Hội, do các thành viên của mình. Việc chọn đội Giáo Hội có thể đến từ nguyên nhân khác nhau, do sự bất công trong Giáo Hội, do sự nhầm lẫn sai lầm của người lãnh đạo, vv... Nếu như thế thì Bề Trên cần khiêm tốn để sửa đổi. Những sự chọn đội cũng có thể đến từ chính lòng của người, do thái độ đón nhận của chúng ta. Theo nghiên cứu tâm lý học chiụ sâu, việc chọn đội Bề Trên có thể liên quan đến tâm lý tình cảm của trẻ thành của cha mẹ. Những người này có thể vì sự phức tạp oedipus và quy định (theo Sigmund Freud), về cha mẹ và địa vị, hoặc vì so sánh hơn kém trong Giáo Hội, đã đưa đến những thái độ bất mãn, không công tác, và cuối cùng là hay trốn công Bề Trên. Nếu ai rơi vào tình trạng này, thì cần phải xem lại mình, dù linh mục hay là giáo dân.

Đội với người Công Giáo nói chung, việc chọn đội Giáo Hội, chọn các nhà lãnh đạo Giáo Hội một cách thiụu bác ái, thiụu tinh thần xây dựng, thiụu tính khách quan là thái độ cần tránh, vì đó không phải là tinh thần của Tin Mừng. Đội với các giáo sĩ hôm nay, cần tránh thái độ “giáo sĩ trẻ” và thái độ “cha chú” khi phục vụ giáo dân của mình.

Thách đũa về phương tiện truyền thông

Thế giới hôm nay là thế giới bùng nổ thông tin. Ai nắm giữ phương tiện truyền thông tin là nắm quyền lực để khi nào muốn người. Giáo Hội Việt Nam đang đội diện với thách đũa về những phương tiện truyền thông.

Thách đũa liên quan đến truyền thông hôm nay là tính khách quan và toàn diện của các vấn đề trong Giáo Hội. Nhà thần học Lonergan đã đưa ra một nguyên tắc giúp chúng ta tránh rơi vào sự chủ quan: “Sự việc nó quan trọng vì bản thân nó chứ không phải quan trọng vì tôi: the importance in itself and importance for me”². Nên khi đánh giá một con người, một sự kiện, chúng ta không chỉ dựa trên tình trạng tình cảm của mình, mà phải cố gắng dựa trên tính khách quan của sự việc. Không nên gíu một thiụu một con người trong một câu nói, hay đánh giá một sự kiện chỉ dựa trên một khía cạnh tiêu cực thôi. Trước những vấn đề liên quan và phục vụ cần tránh những kết luận phiếm diện, chủ quan một chiều. Bình diện lý luận, đó là sự ưu trọng của triết học và phán đoán. Chúng ta cần phải thoát ra những ngõ ngách này để liên tục, để xây dựng quê

Hồng và Giáo Hội Việt Nam.

Vì quy định do ngôn luận, ai cũng có thể viết bài, có quy định phát biểu ý kiến của mình. Nhưng đừng nghĩ mình có quyền ý thức trách nhiệm với những gì mình viết, mình nói. Vì sự ồn ào nhốn nháo của nó thổi tắt ngọn lửa và mang tính toàn cầu. Một điều đáng xôn xao trong thế giới thông tin hiện nay: đó là một vài ý kiến cá nhân nào đó có sức mạnh khuyến khích và thay đổi luận cứ thế giới và chi phối tình hình, “một con sâu có thể làm rổu của người canh” hiện lúc nào hết.

Số lượng thông tin trong thế giới của chúng ta phải có quy trình bày chân lý, sự việc một cách khách quan, như nó là, và tránh thái độ bưng bít, uốn nắn sự việc theo ý của mình, để phục vụ cho lợi ích cá nhân, hoặc phe nhóm mình. Khi nói điều đó chúng ta không quên giới răn yêu thế giới Chúa dạy, trong đó bao gồm việc bác ái trong lời nói và ngay thẳng trong phán đoán. Việc “xét đoán xôn xao”, rêu rao lợi ích và “chộp mồi” ngông cuồng khác một cách biệt công trên mạng internet không phải là phần Tin Mừng, là tôi “nói hành” đó sao?

Ngày hôm nay phương tiện truyền thông đã trở thành một phương tiện truyền giáo rất hữu hiệu. Đã đến lúc các Giám Mục Việt Nam phải nghĩ đến việc “một cuộc truyền thông”, truyền giáo phương tiện truyền thông và sự đóng góp truyền thông để mang sự đi tiếp Tin Mừng đến cho mọi người. Giáo Hội Việt Nam cần phải chú ý nhân sự, đào tạo những chuyên viên và lãnh đạo này như các Giáo Hội khác đã làm để thi hành sự việc mình cách hiệu quả hơn.

Kết luận

Giáo Hội thế giới nào cũng đều có những khó khăn, thách thức và thu hút lợi ích của thế giới đó. Nhưng thách thức có thể trở thành cơ hội cho Giáo Hội trong việc loan báo Tin Mừng nếu Giáo Hội biết nhận ra và nắm bắt.

Hy vọng tôi phát biểu của Đức Cha Giuse Nguyễn Chí Linh trong ngày lễ nhớ ơn cha của Đức Cha Phêrô Nguyễn Văn Hồng nhân dịp Hà Nội mở ra vì nhân tiện đó cho Giáo Hội Việt Nam: “Kể từ năm 50 năm thành lập, Hàng Giáo phẩm Việt Nam bước vào một giai đoạn mới qua đó, các bậc chức chăn dắt cũng cần nghe tiếng nói của người Dân Chúa cách phong phú và cởi mở hơn, đừng nghĩ cũng hết sức để các bài học bình dân cách bình tĩnh hơn để với những thông tin mới lúc một đã đến, đã chi và phục vụ hơn...”

Hơn bất kỳ đâu, tại thị trấn Hà Nội này, tất cả những ai có thiện chí đi về quê hương dân tộc Việt Nam, trong cũng như ngoài Giáo Hội, đều ưu tiên xây dựng và vun vén tình đoàn kết anh em một nhà và đi đến xây dựng xã hội”.

Chú thích

*1. Cf. Yves Congar, Credo nello Spirito Santo, Querinina, Brescia 1998-1999, 204.

*2. Cf. B. Lenorgen, Method of theology, University of Toronto Press 1992, 30-40.